

Vorbereiding gesprek redactie Willem Wever

Thema: kinderen/kunst

‘Tegelijk met ‘t brabbelen komt ‘t krabbelen’.

De opmerking: “dat kan mijn dochttertje van 3 ook”
bevat meer waarheid dan degene die de opmerking maakt, vermoedt.

Kindertekeningen en kunst?

Is bij kindertekeningen (kinderschilderijen) sprake van kunst?

Alle kinderen maken kindertekeningen: alle kinderen zouden dus KUNSTENAAR zijn, als de kindertekening onder kunst wordt gerekend.

Zeker is dat alle kleine kinderen een aangeboren behoefte hebben, tot het oefenen van hun functies, functielust. Zonder deze functielust zou een kind niet leren praten, lopen, spelen etc.

Kinderen oefenen alle functies- auditief- visueel- motorisch, maar ook verstand, gevoel, geheugen en intuïtie worden al spelend ontwikkeld.

Om spelend te leren, geven we onze kinderen allerlei spellen zoals kwartet, lego etc.

Natuurlijk worden ook gevoel voor vorm en kleur ontwikkeld, dmv blokkendoos, puzzels etc.

Kandinsky spreekt over de *inner urge*, de innerlijke drang om zichzelf uit te drukken.

Kinderen beschikken vrijwel zonder uitzondering over deze innerlijke drang. Zonder deze zou bij een kind geen sprake zijn van ontwikkeling, ontplooiing en groei.

De functielust is bij het kind dus even bijzonder als gewoon.

Bijzonder als we kijken naar het resultaat, gewoon als we vaststellen dat het een eigenschap van elk kind is.

In de kinderperiode van ongeveer 1 tot 10 jaar, komen vooral intuïtie en gevoel tot ontwikkeling. Daarna komt de ontwikkeling van het verstand, de ratio tot ontwikkeling.

De sterke ontwikkeling van het verstand maakt vaak een einde aan de teken- en schilderlust van het kind. Met toenemende rationaliteit krijgt het kind sterker besef van de werkelijkheid en daarmee kritiek op de eigen teken- en schilderresultaten.

De harkhand wordt niet meer geaccepteerd, ook al is deze als pictogram, als teken nog zo sterk en zo oud als de grottentekeningen. In de ogen van het kind is de *kopvoeter* niet langer in staat de *mens* te representeren. Een groeiend realiteitsbesef heeft ook tot gevolg dat de bewondering van ouders en familieleden voor teken- en schilderproducten van onze “wonderkinderen” gerelativeerd wordt. En op de eerste plaats door de kinderen zelf.

Het is niet meer zo dat met de kindertekening het kind iets van zichzelf geeft, hoe waardevol zo’n geschenk ook is. Nu het kind niet langer tevreden is met het kinderlijk tekenresultaat, ontstaat de impasse. De harkhand heeft afgedaan, maar een echte hand kan nog niet getekend worden. Dat vergt namelijk eindeloze oefening van de motoriek van vingers, hand, pols en arm. Jammergenoeg gaat daarmee in zekere zin ook de kern van tekenen (= een TEKEN voor de werkelijkheid zijn) verloren. En wat nog erger is: het SPELEND leren, gaat over in LEREN. Homo ludens, de spelende mens gaat grotendeels verloren.

De kinderlijke fantasiewereld - de sprookjeswereld- wordt vervangen door de echte, soms harde wereld. Tot nog toe was de primitieve tekentaal de enige taal naast praten, die het

kind had. Met de tekening kon het kind zijn intiemste gevoelens buiten zichzelf brengen en op papier vastleggen. De kindertekening is naast de glimlach van een kind wellicht ook zijn mooiste geschenk aan een ander.

Opa en oma krijgen van het ouder wordende kind geen tekening meer op hun verjaardag. Het ouder wordende kind krijgt immers de beschikking over de geschreven taal en zo kan een lief briefje aan oma de tekening vervangen.

Het grotere kind verliest bovendien de spontane, argeloze vrijheid om zich te uiten. De angst “een figuur te slaan” beperkt deze vrije uitingsdrang. Zo wordt er veel gewonnen en gaat er veel verloren.

Bij geestelijk gehandicapten bij wie de verstandelijke ontwikkeling stagneert of niet op gang komt, blijft de kinderlijke geest veelal bewaard. Zij zijn nog in staat zich vrijelijk en ongeremd te uiten met vaak ontroerende, authentieke resultaten.

Een andere groep die intuïtief en puur blijft tekenen en schilderen wordt gevormd door de zogenaamde “naiëven”. Deze volwassenen beschikken vaak over sterke beelden en tevens over de behoefte die tot uitdrukking te brengen, dus te verBEELDen. Gelukkig lijden zij niet onder een gebrek aan tekenvaardigheid. Hun simpele ongeKUNSTelde teken- en schilderstijl veroorzaakt de schoonheid en echtheid van hun werken. Kinderlijke eenvoud en onbevangenheid voegen toe aan hun sprookjesachtige werken.

Met de groeiende volwassenheid lijkt de artistieke behoefte af te nemen. Gelukkig geldt dat niet voor iedereen. Sommigen groeien op en verliezen de innerlijke behoefte aan tekenen en schilderen niet: integendeel, ze willen kunstenaar worden. Een kunstenaar lijkt dus – als een kind- te moeten kunnen beschikken over een onbevangen, kinderlijke geest en de innerlijke drang iets te scheppen. Met ieder teken- of schilderwerk geeft hij, zoals het kind, iets, soms veel van zichzelf prijs. Daarbij zijn puurheid en onbevangenheid van groter betekenis dan teken- en schildervaardigheden (virtuositeit), ook al is deze natuurlijk niet misbaar.

Vele eeuwen lang werd technisch kunnen = virtuositeit bij kunstenaars zeer hoog aangeslagen. De portretschilder moest natuurlijk wel virtuoos zijn om zijn model levensecht te vereeuwigen. Een levensecht portret is overigens nog niet perse een kunstwerk. Bij een kunstwerk is, naast vorm, vooral ook inhoud van belang.

De opkomst van de fotografie in de 19^e eeuw deed natuurlijk afbreuk aan de noodzaak van virtuositeit. Erger nog, de fotograaf overtrof de schilder waar het om objectieve weergave van de werkelijkheid ging. Vanzelfsprekend werden kunstenaars hierdoor uitgedaagd om nieuwe uitingsvormen te zoeken. Grenzen te verleggen. En zo richtten zij zich voortaan meer op de inhoud, dan de vorm, hetgeen de kunst ten goede kwam. Niet de uiterlijke wereld werd zijn voornaamste bron van inspiratie, hij ging op zoek naar zijn eigen, unieke innerlijk. Dit alles viel niet toevallig samen met de ontwikkeling van de psychologie (Freud).

Uiteindelijk verloor de visuele werkelijkheid voor sommige kunstenaars de aandacht en ontstond de zgn. abstractie = non figuratieve kunst. De abstracte kunstenaar heeft de zichtbare werkelijkheid niet meer nodig, ze beperkt hem zelfs in zijn opzet. Volgens hem bestaat een schilderij uit een vlak (drager), lijn en kleur, die samen een compositie vormen en een brede onstoffelijke betekenis kunnen hebben. In plaats van een visuele werkelijkheid ontstaat een nieuwe picturale werkelijkheid die multi-interpretabel is. Deze laatste eigenschap vormt tevens de rijkdom van de abstracte kunst. Eenieder heeft er een eigen beleving bij.

Samenvatting

Samenvattend kunnen we stellen dat alle kinderen in bepaalde zin als kunstenaars beschouwd kunnen worden. Joseph Beuys zei het ook al: 'Jeder Mensch ein Künstler'. Hun werken hebben een hoge mate van echtheid, authenticiteit en eenvoud. De inhoud wordt niet opgeofferd aan de vorm. Een mens is de manifestatie van zichzelf en zo geeft een kind met een tekening veel van zichzelf.

Na de 2^e wereldoorlog rekenden een aantal Deense, Belgische en Nederlandse jonge kunstenaars af met het zgn. academisme; tekenen en schilderen volgens vastliggende, verouderde regels. In Parijs waren Picasso, Modigliani en andere kunstenaars daarin voorgegaan. Zij keerden terug naar de primitieve, soms Afrikaanse kunst. De leden van de Cobrabeweging (Copenhagen, Brussel, Amsterdam) namen de kindertekening zelfs als uitgangspunt. Karel Appel en Corneille zijn twee heel bekende Cobra kunstenaars.

Bij kinderen is tekenen en schilderen een onderdeel van het natuurlijke ontwikkelingsproces. Bij volwassenen is kunst een bewuste keuze, zelfs beroepskeuze. Daardoor is het werk van kinderen 'gewoon' en dat van volwassenen 'kunst'. De ene uiting is niet perse minder belangrijk dan de andere.

Wat kinderen en kunstenaars verbindt, is de enorme drang om zich creatief te uiten.

Als mensen bij het zien van een abstract werk zeggen: 'dat kan mijn dochtertje van 3 ook', is dat op zich treffend. Zij zeggen niet "dat kan ik zelf ook"! Blijkbaar is de kijker zelf deze gave kwijtgeraakt. Kinderen hebben deze gave wel, en sommige kunstenaars hebben hem teruggevonden of zijn hem nooit kwijtgeraakt.

drs Claudia Klerkx